

Peter Høeg

Het effect van Susan

ROMAN

Vertaald uit het Deens door
Femke Blekkingh-Muller

MEULENHOF

I

Wie zich kandidaat stelt om de erewoning van het Carlsberg-concern in Valby te mogen bewonen, een villa die 850 vierkante meter groot is, volledig onderkelderd, een eigen park heeft, en waar je gratis en voor het leven woont, heeft meteen een voor-sprong als hij de Nobelprijs voor de natuurkunde wil winnen. Andrea Fink heeft dat al op jonge leeftijd gedaan en daarom heeft ze ergens in de jaren zestig het huis mogen overnemen van Niels Bohr en woont ze er al vijftig jaar.

Nu bereidt ze zich voor om het te verlaten. Ze is stervende.

De meeste mensen naderen de dood tegenstribbelend; persoonlijk zal ik hem schreeuwend en wild met mijn armen maai-end naderen. Andrea Fink treedt hem tegemoet als een opera-diva die een afscheidsconcert geeft.

Het wordt een liefdadigheidsvoorstelling, ze heeft alles weggegeven. De ruimte die ik betreed is helemaal kaal, op haar ziekenhuisbed na. Op de muren is niets achtergebleven dan de crème-keurige vlakken waar de schilderijen hebben gehangen.

Er staat zelfs geen stoel meer. Ik loop naar het bed en blijf staan, leunend op mijn kruk.

Haar gezichtsveld is gekrompen, ze ziet me pas als ik heel dichtbij ben.

‘Susan,’ zegt ze. ‘Wat zou je doen om je kinderen terug te krijgen?’

‘Alles.’

‘Dat zal ook nodig zijn.’

Ze opent haar doorschijnende hand die op de deken rust, ik leg mijn hand in de hare. Ze wil degene met wie ze praat altijd aanraken.

‘Je bent mager.’

Ik kan haar medeleven lichamelijk voelen. Bohr heeft ooit over haar gezegd dat ze de enige beroemdheid was die hij had ontmoet, die niet was gecorrumpeerd door de roem.

‘Dysenterie. Maar ik word ervoor behandeld.’

Er wordt iets tegen de achterkant van mijn dijen geduwd, uit de leegte is toch ergens een stoel tevoorschijn getoverd, de tovenaer beweegt zich in een halve cirkel weg van mij en zoekt dekking achter het bed.

Het is een kleine, elegante man met een sterk geloof.

Hij gelooft in het belang van de allerbeste kleermaker en het allersterkste staatsapparaat. Zijn naam is Thorkild Hegn en hij is blijkbaar departementschef geweest op het ministerie van Justitie. Dit is de tweede keer dat hij en ik elkaar ontmoeten.

De eerste keer was twee weken geleden, in de Tula-gevangenis in Manipur, op de grens van Birma, in wat ze de bezoekkamer noemen: een betonnen grafkelder zonder ramen.

Het eerste wat me opvalt als ze mij tegenover hem laten gaan zitten, is dat we hier te maken hebben met een man die de tweede hoofdwet van de thermodynamica ontkracht. In een stad en een ruimte waar alles en iedereen zweeft, zelfs het beton, is hij koel en op zijn gemak in wit overhemd, colbert en stropdas.

‘Ik ben van de Deense ambassade.’

Natuurlijk is hij niet van de ambassade. Zijn huid is wit en zacht, hij komt rechtstreeks uit Denemarken.

‘Waar zijn mijn kinderen?’

‘Uw zoon wordt vastgehouden in Almuda, een stadje op de grens van Nepal. Hij wordt beschuldigd van een poging om anti-uiteiten het land uit te smokkelen. Uw dochter is schijnbaar weggelopen met een priester van de Kalitempel in Calcutta.’

We kijken elkaar aan. De tweeling is zestien.

‘Uw man...’

‘Over hem wil ik niets horen.’

Hij legt iets tussen ons in op tafel. Doordat ik problemen heb

met mijn gezichtsvermogen kan ik eerst niet zien wat het is. Dan doemt langzaam *Time Magazine* op.

Op de cover staan vier mensen. Een man zit achter een concertvleugel waar twee kinderen met een viool tegenaan staan geleund. Een vrouw die door wrede mensen is overgehaald om zich te hullen in een academische toga en een doctorssteek, staat achter de man met een hand op zijn schouder.

De kinderen hebben blond haar en blauwe ogen en zien eruit alsof ze alle harten veroveren en ieder moment een beurs kunnen ontvangen voor een verblijf aan een van de beste buitenlandse conservatoria. De man heeft expressieve, droevige ogen, een glimlachje vertelt dat wat zijn ziel bezwaart in ieder geval geen laag gevoel van eigenwaarde is.

Het bijschrift bij de foto luidt: *The Great Danish Family*.

De kinderen met de violen zijn mijn kinderen. De vrouw met de doctorssteek op haar hoofd ben ik. De man achter de piano is Laban Svendsen, mijn man. Hetgeen waarop ik mijn ogen probeer scherp te stellen, is mijn eigen gezin.

‘Uw man is naar Goa gereisd met de dochter van een maharadja. Zeventien jaar oud. Hij heeft de volledige Zuid-Indiase maffia achter zich aan. Is deze plek een beetje comfortabel?’

‘Niets op aan te merken. We zitten met dertig vrouwen op vijftien vierkante meter. Een sta-toilet in de hoek en iedere dag een ton met regenwater en een schaal rijst die we moeten delen. Iedere nacht gevechten met scheermesjes. Ik zit hier al drie weken zonder dat ik een advocaat heb gezien. De afgelopen week heb ik bloed geplast.’

‘We kunnen medicijnen voor u regelen. Het meisje kunnen we in bewaring laten nemen. We werken aan de vrijlating van de jongen. Misschien vinden we uw man voordat de maffia hem vindt. We hopen u over een week allemaal terug in Denemarken te hebben.’

Hij spreekt over het verrichten van vedische wonderen. Over het opheffen van de heersende chaos binnen de Indiase rechtspraktijk, het omzeilen van uitleveringsverdragen, het vinden van

een persoon die is verdwenen in de Indische Oceaan. Toch is de vraag die bij je opkomt niet of hij het kan, maar waarom hij het wil.

Het steeds kleiner wordende deel van de Deense bevolking dat nog niet zelf heeft vastgezet, denkt waarschijnlijk dat gevangenissen rustige plekken zijn waar spijt en zelfonderzoek overheersen. Die theorie klopt niet. Gevangenissen zijn lawaaiig als roofdierenverblijven tegen voedertijd. Maar de wanden van de bezoekkamer zijn massief, ze houden de hoogfrequente golven tegen. Hierbinnen is de herrie eerder een trilling dan een geluid.

In die relatieve stilte had hij moeten opstaan en weggaan. Dat doet hij niet. Iets – hij weet niet wat – houdt hem tegen.

‘U bent beschuldigd van poging tot moord, met uw blote handen. Op een man die te oordelen naar het politierapport één meter negentig lang en atletisch als een Griekse held is. Hoe zit dat?’

Er is niets vreemds aan zijn verwondering. Ik ben zelf ook verbaasd. Als ik erin slaag terug te winnen wat ik in de afgelopen maanden ben kwijtgeraakt, moet ik nog steeds blij zijn als ik aan de goede kant van de 55 kilo uitkom.

Die minimale verschuiving komt doordat hij zijn nieuwsgierigheid niet kan bedwingen.

‘De mensen van het casino hebben tegen de politie gezegd dat u hebt geprobeerd muntjes te kopen door hun zijn organen te beloven.’

‘Ik maakte een grapje.’

‘Zo heeft het casino het niet opgevat. En die man ook niet.’

Op dat moment dringt het tot hem door dat hij de greep op de situatie kwijtraakt. Dat hij mij op dat moment iets van zichzelf laat zien. Heel even verschijnt er een geschokte uitdrukking op zijn gezicht. Hij is een onbekende zwakte in zichzelf tegengekomen. Dan staat hij op.

Nu, veertien dagen later in de erewoning, is die schok nog steeds niet helemaal verdwenen. En hij is er de man niet naar om twee keer dezelfde fout te maken. Daarom zorgt hij dat het ziekenhuisbed tussen hem en mij in blijft.

In zijn hand heeft hij een kartonnen map. En hetzelfde nummer van *Time* dat hij me in de gevangenis heeft laten zien.

Het hoofdeinde van Andrea Finks bed is tegen een glazen pui geschoven. Achter die pui staan bomen en struiken die hier uit vreemde werelddelen naartoe zijn gebracht, ze zijn verborgen onder tien centimeter vieze dooisneeuw en vragen zich net als wij af wat je ook alweer in Denemarken te zoeken kan hebben in deze tijd van het jaar. Ergens in het park klinken kinderstemmen. Haar gezicht begint te stralen. Misschien zijn het haar kleinkinderen, misschien heeft ze haar familie om zich heen verzameld nu ze het eindpunt nadert.

Op dat moment voel ik dat de tweeling in de buurt is.

Het is een irrationele waarneming, geen reactie op een fysiek meetbare stimulus. Ik sta op, strompel op mijn kruk naar een dubbele deur en duw hem open.

Het eerste wat ik waarneem zijn Thit en Harald, de tweeling. Maar zij zijn niet het eerste waar ik mijn blik op richt. Het eerste waar ik naar kijk is de man achter de vleugel, Laban Svendsen, mijn man, de vader van mijn kinderen.

Over zijn voornaam is in de loop der tijd veel gezegd. Ik ben op de hoogte van de geautoriseerde verklaring. Zijn moeder heeft me eens verteld dat ze hem die doopnaam had gegeven omdat hij vanaf zijn geboorte zo veel gelijkenis vertoonde met een barokke engel dat haar moederinstinct haar zei dat het noodzakelijk was dat ze hem in een zo vroeg mogelijk stadium een goed geplaatste spaak in het wiel zou steken.

Hij ziet er nog steeds uit als een engel, maar hij is inmiddels vijfenveertig. En hij is op de hielen gezeten door de Indiase maffia.

Ik zie met enige tevredenheid dat dat zijn sporen heeft achtergelaten. En ik zie met enige spijt dat het ook weer niet heel diepe sporen heeft achtergelaten.

Dat ik eerst naar hem kijk, komt door een vast verankerde overeenkomst die wij hebben gesloten. Voordat de tweeling kwam, wisten hij en ik dat we het risico liepen te verdrinken in de kinderen. Daarom hebben we een paar spelregels afgesproken. En die

gelden ook nu ons gezin aan het desintegreren is. De eerste van die regels luidt: Als we elkaar zien terwijl de kinderen erbij zijn, erkennen wij volwassenen eerst elkaars bestaan.

In een ver verleden ging dat met kussen en omhelzingen, nu gaat het met peinzende blikken die levenslange wrok en onbegrensde sancties inhouden.

De tweeling staat tegen de vleugel geleund. Maar zonder viool. De violen zijn niet het enige wat ze zijn kwijtgeraakt sinds we voor *Time Magazine* poseerden. Ook iets van de onschuld die er volgens sommigen op die foto nog was, is verloren gegaan.

Zij beginnen te rennen en ik stort me naar voren, we komen elkaar midden in de kamer tegen en klampen ons aan elkaar vast.

Het is een uiterlijke hereniging. Vanbinnen ben ik ze al lang geleden kwijtgeraakt.

Misschien zelfs al bij de geboorte. Die kort en hevig was. De arts wilde mij een of andere vorm van pijnstilling geven, ik moet iets tegen hem hebben gezegd, want achtenveertig uur later bij de zaalvisite zag hij nog steeds bleek. Maar ik wilde alles meemaken.

Toen ik de tweeling aan de borst legde, barstte de bubbel waarin wij gedurende de zwangerschap hadden geleefd. Vanaf het moment dat ze ter wereld komen, beginnen kinderen weg te gaan van hun ouders. Ze draaien zich naar de tepel toe, maar ergens diep in hun zenuwstelsel zijn ze al bezig het huis uit te gaan.

Toch voel ik een overweldigende opluchting. En een overweldigende angst. De meeste natuurwetten kunnen worden geformuleerd als energetisch evenwicht. Wie een kind krijgt, krijgt een zorgvuldig afgestemde balans tussen liefde en de angst om te verliezen. Wie een tweeling krijgt, krijgt het dubbele. Aan beide zijden van het gelijktken.

De uitputting die ik heb onderdrukt slaat toe, de kamer begint te tollen, de tweeling sleept me naar een stoel.

Thorkild Hegn staat in de deuropening. Met de grijze map. En *Time Magazine*.

'Jullie zijn voor veel mensen een symbool. De kunstenaar. De wetenschapster. Culturele ambassadeurs voor de Unesco. Mede-

verantwoordelijk voor het grootste door de EU gefinancierde opleidingsproject buiten Europa ooit. Wij willen proberen dat symbool te beschermen. We denken dat we de Indiase politie kunnen kalmeren. De Deense rechtszaak vermijden. Voorkomen dat de oriëntaalse duivels waar jullie onenigheid mee hebben gekregen jullie hier zullen opsporen. Dat zal ons een paar weken kosten. We hebben de verwarming in jullie prachtige huis aangezet. We hebben de koelkast gevuld. We hebben een taxi laten voorrijden die jullie naar huis kan brengen.'

Laban en de tweeling kijken hem dankbaar aan. Ze denken dat hij de goede fee is.

Dat is een verkeerde inschatting. Dat komt door hun opvoeding. Laban is geboren om geliefd te zijn, te worden bewonderd en zwaar te worden gesponsord van de wieg tot het graf. De tweeling heeft hun zestiende verjaardag bereikt zonder hardere klappen van het lot te hoeven incasseren dan liefdevolle klopjes op hun gepoederde billetjes. Ze hebben nog geen wantrouwen opgevat. Ze denken dat het bestaan een soort cadeauwinkel is waar je gratis uit alle kasten mag kiezen; zelfs Laban, die beter zou moeten weten, denkt dat.

Ik ben altijd degene geweest die de boekhouding van het gezin heeft gedaan. En niet alleen omdat ik verstand van getallen heb, maar omdat ik de enige van ons vieren ben die een idee heeft van wat alles werkelijk kost.

Wat het werkelijk kost, wordt nu duidelijk.

'In ruil daarvoor hebben we een klein verzoekje aan jullie, Susan. We willen jullie verzoeken om iemand iets te vragen.'

Hij legt de grijze map op de vleugel.

Het wordt stil in de kamer. Afgezien van de kinderstemmen in de verte en de spiritistische interferenties die altijd om een vleugel heen fluisteren. Nu begint het zelfs de tweeling te dagen wat er gaat komen.

Thorkild Hegn zwijgt. Hij dreigt niet, hij dringt niet aan. Zonder een woord te zeggen laat hij de werkelijkheid tot ons doordringen.